Το κακό ως αποτέλεσμα διαβρωτικής παραμόρφωσης του αγαθού και οι επιπτώσεις του στη σχέση μας με τον Θεό

Categories : ΘΕΟΛΟΓΙΑ

Date : 6 Ιουλίου, 2016

Μερικές επισημάνσεις επί του θέματος του κακού, με βάση την Αγία Γραφή και την ευρύτερη πατερική σκέψη.

Το κακό, ως διάβρωση και ως αποτέλεσμα παραμόρφωσης του αγαθού, είναι για τον άνθρωπο η οδυνηρότερη, αλλά και η γονιμότερη πρόκληση, τόσο για την ποιότητα της επίγειας πορείας του, όσο και για την «εν Χριστώ» σωτηρία του.

Σύμφωνα με τη διδασκαλία της Εκκλησίας μας και τις θεολογικές θέσεις των αγίων Πατέρων της, το κακό -είτε αυτό έχει τη μορφή του φυσικού φαινομένου και απρόβλεπτης συγκυρίας, είτε μας απασχολεί ως ανθρώπινη συμπεριφορά-**δεν είναι οπωσδήποτε δημιούργημα του Θεού, αλλά επιλογή της ελεύθερης βούλησης του ανθρώπου**. Το κακό, που **δεν υπάρχει ως οντολογική αρχή, «αποκτά ύπαρξη» στον αυτεξούσιο άνθρωπο, όταν αυτός «ιδία βουλήσει» απομακρυνθεί από τον Θεό**. «*Αυτή τη συμφορά, που έχει τώρα κατακλύσει ολόκληρο τον κόσμο*», λέει ο **άγιος Γρηγόριος Νύσσης**, «*ο ίδιος ο άνθρωπος, αφού πλανήθηκε, την έριξε πάνω στο κεφάλι του. Ο ίδιος ό άνθρωπος τη μηχανεύθηκε, ως δικό του εφεύρημα. Δεν βρήκε δηλαδή την κακία ως δημιούργημα του Θεού*».

Ο Θεός δημιούργησε τα πάντα «καλά λίαν» και γνωστοποίησε στον Πρωτόπλαστο άνθρωπο τις προδιαγραφές της δημιουργίας, αλλά και τις συνέπειες της ενδεχόμενης αποστασίας του. Ο άνθρωπος όμως δεν εκτίμησε σωστά τα δεδομένα της δημιουργίας και τη σχέση του με τον Δημιουργό. Έτσι πλανήθηκε και χρησιμοποίησε τη δωρεά της ελευθερίας «αντιστρόφως ανάλογα», ως μάχαιρα κατά του ίδιου του εαυτού του και ως αιτία θανάτου του. Γι’ αυτό και ο Θεός, με το στόμα του Προφήτη Του, έκπληκτος, κατά κάποιο τρόπο, για το αποτέλεσμα της επιλογής του πλάσματός Του, απευθύνεται προς τον αποστάτη της παραδείσιας τρυφής λέγοντας: «*Εγώ σε φύτευσα αμπελόκλημα καλό και διαλεγμένο· πώς διαστράφηκες και έγινες πικρό και αγνώριστο, αμπέλι μου αγαπημένο;*».

Η απάντηση στο ερώτημα, «*πώς εστράφης εις πικρίαν;*» του Προφήτη, βρίσκεται ασφαλώς στο αυτεξούσιο του ανθρώπου, στην ανεκτίμητη αυτή δωρεά της «κατ’ εικόνα» δημιουργίας του. Σε αυτήν «εγκέκρυπται» το χάρισμα και οι άπειρες

δυνατότητες της ανθρώπινης ελευθερίας, να κινηθεί κατά την επιθυμία της, από «το ουδέν» και την αποστασία έως το «εν Χριστώ» ζειν και τη σωτηρία. **Από το να παραμείνει δηλαδή στην υπακοή του Θεού και να πορεύεται προς το «καθ' ομοίωσιν», έως του να πει «όχι» στις προδιαγραφές του «κατ' εικόνα» και να συνταχθεί με τον Κακό, τον εφευρέτη και λειτουργό της ποικιλόμορφης κακίας, τον διάβολο**. «*Ο Θεός*», λέει ο Προφήτης, «*λάλησε στο λαό Του και είπε: Καλώ για μάρτυρες σήμερα τον ουρανό και τη γη, για να βεβαιώσουν ότι έθεσα ενώπιόν σας τη ζωή και το θάνατο, την ευλογία και την κατάρα. Διάλεξε λοιπόν, λαέ μου, τη ζωή, για να αγαπάτε τον Κύριο και Θεό σας, να τον υπακούετε και να του είσαστε αφοσιωμένοι· γιατί Αυτός είναι η ζωή σας*».

Και **ο άνθρωπος ασυλλόγιστα επέλεξε την αυτονομία**. Είπε «όχι» στον Δημιουργό του και αυτομόλησε. **Έκτοτε, "άοικος"καί "αλήτις" η ψυχή του ανθρώπου πλανάται κάτω από το ζυγό και από την επήρεια του καθεστώτος της φθοράς**. Διότι, *«το υψηλό ταπεινώθηκε, εκείνος που δημιουργήθηκε "κατ' εικόνα" του Θεού έγινε γη. Αυτός που ήταν δημιουργημένος ως βασιλιάς, έγινε δούλος. Αυτός που δημιουργήθηκε αθάνατος, έγινε μέτοχος της φθοράς και του θανάτου. Αυτός που ζούσε στην τρυφή του Παραδείσου, κατήντησε υπόδουλος στην αρρώστια και τα βάσανα. Ο απαθής αντάλλαξε τη ζωή του με τη ζωή των παθών και της φθοράς. Αυτός που δεν είχε αμαρτία και απολάμβανε την ελευθερία του αυτεξουσίου, κυριεύεται από τόσα και τέτοιου είδους δεινά, ώστε δεν μπορούμε ούτε να απαριθμήσουμε αυτούς όλους τους τυράννους που μας βασανίζουν*».

Έτσι **το κακό εμφανίσθηκε στη δημιουργία ως «παρείσακτο»**. Γιατί «***στην πραγματικότητα, δεν υπάρχει η κακία, αλλά αυτή εμφανίζεται ως παράσιτο, ως στέρηση του αγαθού***» (Γρηγόριος Νύσσης). Η κακία, στη σκέψη και των Πατέρων, αντιμετωπίζεται ως «**μη ον**». Είναι δηλαδή συνέπεια της ελεύθερης επιλογής και της αποστασίας του Πρωτοπλάστου από τη Θεία εντολή που απαγόρευε τη γεύση του καρπού του ξύλου «*του γινώσκειν καλόν και πονηρόν*».

Η Αγία Γραφή εικονίζει, πολύ επιτυχημένα, τον αποστάτη λαό ως κάποιον άνθρωπο που είναι πολύ αγαπημένος και περιζήτητος, ο οποίος όμως δεν ανταποκρίθηκε επάξια στην άπλετη αγάπη που δέχθηκε. Καί ενώ ο ίδιος έδειχνε ότι ήθελε να μετέχει στη ζωή του Θεού και να λειτουργεί την αγαπητική αυτή σχέση, εν τούτοις, σε κάποια "στιγμή ευκαιρίας", πήρε άλλη κατεύθυνση και **επιχείρησε να βρει κορεσμό της αγαπητικής του πενίας στα υλικά αγαθά. Έτσι η αγάπη της ύλης υπέκλεψε την αγάπη "του Προσώπου"** και ο αγαπημένος έσπασε κάθε δεσμό ζώσας σχέσης και κοινωνίας με την Πηγή της Αγάπης, χάνοντας, με αυτή του τη λιποταξία, την πληρότητά του, και τελικά, τον υπαρξιακό στόχο και τη σωτηρία του. «*Έφαγε.... και χόρτασε μέχρι κορεσμού*», λέει η Αγία Γραφή, «*και έφυγε μακριά, κλωτσώντας, σαν άγριο ζωντανό, ο αγαπημένος λαός. Έγινε παχύσαρκος και βαρύς,*

με άμετρες διαστάσεις. Και εγκατέλειψε τον Δημιουργό Θεό του και απομακρύνθηκε από τον Σωτήρα και Κύριό του».

Ως «μη ον» το κακό δεν είναι και δεν μπορεί να θεωρηθεί ως τιμωρία του Εντολέα Κυρίου, αλλά οι αρνητικές συνέπειές του προσφέρονται «ως δεύτερη ευκαιρία», την οποία παραχώρησε η φιλάνθρωπη αγάπη του Δημιουργού προς το πλανεμένο πλάσμα Του. Ως ευκαιρία δηλαδή μετανοίας και ως μέσον παιδείας του αποστάτη ανθρώπου . «*Η ίδια η κακία σου θα σε τιμωρήσει*», λέει ο Θεός, με το στόμα του **προφήτη Ιερεμία**, προς το λαό Του. Και στη συνέχεια, συμπληρώνει: «*Και η απομάκρυνσή σου από μένα θα σε καταδικάσει. Θα μάθεις και θα δεις πόσο κακό και πικρό είναι για τον Κύριό σου να εγκαταλείπεις εμένα, τον Θεό σου... Έσπασες το ζυγό σου, έκοψες κάθε δεσμό μαζί μου και είπες: Δεν θέλω πια να σε υπηρετήσω*».

Η ευκαιρία αυτή «της παιδείας του Κυρίου», «η γνώση» δηλαδή που έδρεψε ο άνθρωπος μετά την αποστασία του, μπορεί στο εξής να λειτουργήσει όχι μόνο καταλυτικά, αλλά και ευεργετικά γι' αυτόν. Γιατί η «πικρία του καρπού» τον πληροφορεί πλέον ότι «η σταφυλή» της αμπέλου του, οι καρποί δηλαδή των παράνομων κινήσεών του είναι «σταφυλή χολής», πικροί και δηλητηριώδεις για τον ίδιο, αλλά και για ολόκληρο τον κόσμο . «*Το αμπέλι τους*», λέει ο Προφήτης, «*είναι από τη ρίζα των Σοδόμων και τα κλήματά τους από τους αγρούς των Γομόρων· τα σταφύλια τους είναι πικρά και το κρασί τους πικρό, φαρμάκι*».

Κι αυτό, γιατί **ο άνθρωπος εκούσια αυτονομήθηκε** και υπέκυψε σε ό,τι του υπέδειξε το φρόνημα της αποστασίας. Και επιπλέον, γιατί συντάχθηκε με τον Πονηρό και είπε στον Δημιουργό του: «*Ου δουλεύσω σοι*». Εναντιώθηκε στον Νομοδότη της Ζωής και, **βασισμένος στο εγώ του**, αποδήμησε «*εις χώραν μακράν*». Απέρριψε δηλαδή και αγνόησε τη φιλόστοργη και ζωηφόρο σχέση του με τον Πατέρα, επιλέγοντας τις απαράκλητες απολαύσεις της "εγώτροφης" βιοτής. «*Εφεύρε με τη θέλησή του ένα καινούργιο και πρωτόγνωρο τρόπο ζωής, ο οποίος όμως είναι "παρά φύσιν" και εναντίον της φύσεώς του, της δημιουργημένης από τον Θεό*».

Η Πανσοφία του Δημιουργού όμως επινόησε άλλο τρόπο, για να επαναφέρει στην πατρική εστία «το απολωλός» πρόβατό του. **Άφησε τον άνθρωπο να δοκιμάσει εκείνο που επιθύμησε, ώστε η πικρή πείρα της γεύσεως του καρπού της αποστασίας του, να τον οδηγήσει αυτοπροαίρετα στην πρώτη μακαριότητα, από την οποία εκούσια είχε εκπέσει.** «*Αυτό τον τρόπο μετάνοιας και επιστροφής του ανθρώπου επινόησε ο Πάνσοφος Θεός, για να μην τον εγκαταλείψει αβοήθητο στις συνέπειες της φθοράς και της αποστασίας του, που εκείνος είχε αυτοπροαίρετα επιλέξει. Άφησε δηλαδή τον άνθρωπο να δρέψει και να γευθεί τους καρπούς της* ***νομιζόμενης ελευθερίας του****, την οποία εκείνος είχε τόσο*

επιθυμήσει. Κι αυτό, για να μάθει έτσι από την πείρα του ο άνθρωπος και να δει με τι είχε ανταλλάξει τη δωρεά του Θεού. Και τότε πλέον να επιθυμήσει εκούσια την πρώτη του μακαριότητα, εκείνη που απολάμβανε πριν από την ανυπακοή και την πτώση του στην αμαρτία» (Γρηγόριος Νύσσης).

Ο λόγος του **αγίου Σιλουανού** που αναφέρεται στο **θρήνο του Αδάμ**, όταν εκείνος έχασε τον Παράδεισο, είναι πολύ χαρακτηριστικός. Ο Άγιος καταγράφει εκεί υπέροχα τις άμεσες συνέπειες της επιλογής του κακού από τον Πρωτόπλαστο -και τον κάθε μεταπτωτικό άνθρωπο- ως καρπού "γνώσεως καλού και πονηρού". Λέει λοιπόν ο Άγιος Σιλουανός: «*Θρηνεί ο Αδάμ, λέγοντας: "Δεν με τέρπει η σιγή της ερήμου. Δεν με έλκουν των ορέων τα ύψη. Δεν με αναπαύει το κάλλος των δασών και των λιβαδιών. Δεν καταπραΰνει τον πόνο μου το κελάηδημα των πουλιών. Τίποτα, τίποτα δεν μου δίνει τώρα χαρά. Η ψυχή μου ράγισε από την πολλή θλίψη. Πρόσβαλα τον αγαπημένο Θεό μου. Και αν με δεχόταν πάλι στον Παράδεισο ο Κύριος, και εκεί με πόνο θα θρηνούσα: Γιατί πίκρανα τόσο τον αγαπημένο μου Θεό;"...*

»Στον Παράδεισο ήμουν χαρούμενος. Με εύφραινε το πνεύμα του Θεού και ήμουν απαλλαγμένος από παθήματα. Όταν όμως εξορίσθηκα από τον Παράδεισο, τότε ζώα και πουλιά, που με αγαπούσαν προηγουμένως, άρχισαν να με φοβούνται και να με αποφεύγουν· οι κακές σκέψεις τάραζαν την καρδιά μου· κρύο και πείνα με βασάνιζαν με έκαιγε ο ήλιος και με έδερναν οι άνεμοι· με μούσκευαν οι βροχές και με καταπονούσαν οι αρρώστιες και τα υπόλοιπα δεινά της γης».

Το κακό που, με αυτοπροαίρετη επιλογή του ανθρώπου, αποκτά μέσα του ύπαρξη και εμφανίζεται κατά κύριο λόγο στη **σχέση του με τον Θεό**, είναι ασφαλώς «*το κατ' ουσίαν κακό*», από το οποίο εκπηγάζουν όλα τα άλλα κακά στη ζωή του, τα οποία αναφέρονται και έχουν σχέση με τον ίδιο τον εαυτό του, με τον συνάνθρωπό του, αλλά και με την κτίση ολόκληρη.

Η διασάλευση της παραδεισιακής κοινωνίας του ανθρώπου με τον Ζώντα Κύριο, κατά την ημέρα της αποστασίας του, παραμένει έκτοτε βαθιά χαραγμένη στην αιώνια μνήμη της ανθρωπότητας. Γι' αυτό **ο άνθρωπος κάθε εποχής αναζητά την ευδαίμονα προπτωτική του κατάσταση, συχνά όμως έξω από τη μετάνοια, την πίστη του στον Θεό και την «εν Χριστώ» κοινωνία του μ' Εκείνον** . Έτσι, **αντί του επαναπατρισμού του στη «χώρα των ζώντων», του Θεάνθρωπο Κύριο, παραχειμάζει «εις χώραν μακράν»**.

Το κακό που υποστασιάζεται με πρωτοβουλία του ανθρώπου ως διάβρωση και παραφθορά του αγαθού, εμφανίζεται απροκάλυπτα στη σχέση του με τον Θεό. Αυτό εκπηγάζει από την αυθαίρετη και εγωκεντρική λειτουργία της βούλησης του ανθρώπου και εκφέρεται με ποικίλες -εμφανείς ή καλυμμένες- εκφραστικές μορφές και τύπους. Έχουμε, για παράδειγμα, **το κακό υπό τη μορφή της απιστίας στην**

ύπαρξη του Θεού και την αγαπητική Πρόνοιά Του για τον άνθρωπο, ως «μερική πίστη» ή ως αίρεση και σχίσμα ή και ως τέλεια αποκοπή από το Άγιο Σώμα Του, την Εκκλησία.

Εμφανίζεται επίσης **το κακό ως άγνοια ή ως λήθη του Θεού και ως απόρριψη εκ μέρους του ανθρώπου των Ευαγγελικών εντολών και του Αγίου θελήματός Του. Συχνά συναντάμε το κακό ως γογγυσμό και αχαριστία του πλάσματος προς τον Δημιουργό και δωρεοδότη Θεό Του ή και ως βλασφημία προς το Πανάγιο πρόσωπό Του**.

Στα αγιογραφικά κείμενα και στις διηγήσεις, που θα παραθέσουμε στη συνέχεια, θα γίνει εμφανέστερη -έστω και ενδεικτικά- αυτή η ύπαρξη και η**έκφραση της κακίας του ανθρώπου έναντι του Θεού**, η οποία λειτουργείται, λιγότερο ή περισσότερο, από τον «υπό αναγέννησιν» άνθρωπο.

1) Το κακό ως άρνηση πίστεως στην ύπαρξη του Ζώντος Θεού

Η άρνηση της πίστεως του ανθρώπου στον Θεό είναι, κατά τους Πατέρες,**παράγωγο του σκοτισμού του, μεταπτωτικό σύνδρομο και καρπός της αυτολατρείας του**. Είναι ουσιαστικά έκφραση του Εωσφορικού ήθους έναντι του Θεού.

Ο **προφήτης Ησαΐας** περιγράφει χαρακτηριστικά την αιτία της πτώσης του Εωσφόρου και λέει ότι ο Θεός, έκπληκτος, κατά κάποιο τρόπο, και πονεμένος, ρωτάει τον Αρχάγγελο μετά την πτώση του, λέγοντας: *«Πώς έπεσες από τον ουρανό, Εωσφόρε, τέκνο της αυγής! Πάνω στη γη συντρίφθηκες εσύ, που υπέταξες λαούς. Έλεγες μέσα σου: Στον ουρανό θ' ανέβω, το θρόνο μου θα υψώσω, πάνω από τα άστρα του Θεού. Θα πάρω θέση πάνω στο βουνό, στο μακρινό βορρά που οι Θεοί συνάζονται. Θ' ανέβω πάνω από τα σύννεφα και με τον Ύψιστο θα είμαι ίσος».*

Αυτό το δαιμονιωδες ήθος εκφράσθηκε αργότερα από τον πεσμένο Πρωτόπλαστο ως **εγωπάθεια**, ως άρνηση πίστεως στον Δημιουργό Θεό και ως **απόπειρα ισοθεΐας**.

Ο **άγιος Αθανάσιος**, εξηγώντας το λόγο της **έκπτωσης του ανθρώπου στην ειδωλολατρία**, λέει:

«***Επειδή η ψυχή των ανθρώπων δεν ικανοποιήθηκε από την επινόηση της κακίας, γι' αυτό άρχισε λίγο-λίγο να εκτρέπεται στα χειρότερα. Γιατί, όταν αυτή γεύτηκε τους καρπούς των ηδονών, τότε λησμόνησε εντελώς τα Θεία. Παραδόθηκε λοιπόν στην απόλαυση των ηδονών και δουλώθηκε στα πάθη, αποβλέποντας μόνο στα εφήμερα και στη δόξα αυτού του κόσμου***.

»***Πίστευσε, επιπλέον, ότι δεν υπάρχει τίποτα περισσότερο απ' όσα πιάνει το μάτι του ανθρώπου και ότι καλά είναι όλα τα πρόσκαιρα και όλα όσα αναπαύουν το σώμα.*** *Άλλαξε δηλαδή κατεύθυνση και λησμόνησε ότι είναι πλασμένη «κατ' εικόνα» του αγαθού Θεού. Δεν βλέπει πλέον, με τη δύναμη που έχει μέσα της, τον Θεό-Λόγο, «κατ' εικόνα» του οποίου πλάσθηκε.****Απομακρύνθηκε από τα φυσικά της ιδιώματα και έτσι επινόησε την κατασκευή ανύπαρκτων όντων και πραγμάτων. Με τις συνέπειες και τις επιπλοκές που είχε η απόλαυση των ηδονών, καλύφθηκε εκείνο που είχε μέσα της σαν είδος καθρέπτη****, με το οποίο και μόνο μπορούσε να βλέπει την εικόνα του Θεού-Πατέρα.*

»*Έτσι, η ψυχή δεν βλέπει και δεν λογίζεται πλέον αυτά που της αρμόζουν. Αλλά περιφέρεται εδώ και εκεί και* ***βλέπει μόνο όσα μπορούν να συλλάβουν οι αισθήσεις.*** *Γι' αυτό λοιπόν, βυθισμένη στη σαρκική επιθυμία και συγχυσμένη από τη γεύση των ηδονών, έχοντας συγχρόνως και την εμπειρία της απόλαυσής τους,* ***έχασε τον προσανατολισμό της****. Επειδή λησμόνησε τον αληθινό Θεό,****βάζει στη θέση Του δικά της δημιουργήματα****, βασισμένα σε πρότυπα που η ίδια έχει συλλέξει από τις αισθήσεις και τις εμπειρίες της και τα ονομάζει θεούς.****Θεοποιεί, μ' άλλα λόγια, όσα αυτή βλέπει και αντιλαμβάνεται και εξυμνεί μόνο αυτά που η ίδια θεωρεί ευχάριστα και απολαυστικά****.*

»Η κακία λοιπόν, είναι προγενέστερη και αιτία της κάθε μορφής ειδωλολατρίας*».*

2) Το κακό ως άρνηση πίστεως στον Ιησού Χριστό του ενανθρωπήσαντα Θεό-Λόγο

Ο **άγιος Συμεών ο Θεοδόχος**, κατά την **ημέρα της Υπαπαντής του Κυρίου**, προφήτευσε ότι το βρέφος Ιησούς επρόκειτο να είναι **αιτία «*πτώσεως και αναστάσεως πολλών*»**, πράγμα που επιβεβαιώθηκε απολύτως.

Στα χρόνια που επακολούθησαν, και κυρίως κατά την τελευταία περίοδο της επίγειας πορείας του Ιησού Χριστού -και ενώ είχε προηγηθεί η σωτηριώδης διδασκαλία Του και τα αναρίθμητα θαύματά Του- συναντούμε, για παράδειγμα, μία από τις πλέον χαρακτηριστικές μορφές της αρνήσεως και της απιστίας στο πρόσωπό Του, και μάλιστα από τον εγγύτερο μαθητή Του, την «*Πέτρα της πίστεως*», τον απόστολο Πέτρο.

Η κατηγορηματική τριττή άρνηση του Πέτρου, κατά τον δραματικό πειρασμό του τη νύκτα της δίκης του Χριστού, αποτελεί κλασσικό παράδειγμα και εκπροσωπεί όλους εκείνους που πίστευσαν και αγάπησαν βαθιά τον Χριστό. Αλλά **την ώρα που τους**

ζητήθηκε «λόγος γνώσεως» περί του Θείου Προσώπου, δεν άντεξαν την απειλή και τις ενδεχόμενες συνέπειες της ομολογίας τους. Προτίμησαν την ένοχη σιωπή ή και συχνά την -έστω και παροδική- αποσυσχέτισή τους από τον Χριστό.

Τέτοιες είναι επίσης πολλές περιπτώσεις Νεομαρτύρων, οι οποίοι, υπό το βάρος των ποικιλότροπων πιέσεων των κατακτητών, αρνήθηκαν τον Χριστό. Αργότερα όμως ήρθαν σε επίγνωση, μετανόησαν και έδωσαν την «δι' αίματος» μαρτυρία τους, ομολογώντας πίστη στον Χριστό και αποδεικνύοντας «βεβαία την κλήσι τους».

3) Το κακό ως απαίτηση του ανθρώπου για αυτονομημένη ελευθερία και δικαιοσύνη

Στην Παραβολή του Ασώτου Υιού φαίνεται ξεκάθαρα η διατάραξη των σχέσεων του Ασώτου με τον πλήρη αγαθότητας και αγάπης Πατέρα.

Το κακό εδώ παίρνει μορφή **εσωτερικής σύγκρουσης του Ασώτου με τον ίδιο του εαυτό του**, την οποία όμως αντιμετωπίζει με λανθασμένο και τελείως ανεπιτυχή τρόπο. Η αδυναμία του να ζήσει τη ζωηφόρο σχέση του με τον Πατέρα και η επιλογή του τρόπου της απαλλαγής από τον νομιζόμενο εγκλωβισμό του στην «αναγκαστική» αποδοχή της αγάπης, προδίδει την έκταση του κακού και την καταδυνάστευση όλων των δυνάμεων της ψυχής του από «το όραμα της ελευθερίας». **Η ελευθερία όμως βρισκόταν στον «οίκο του Πατρός» και όχι στην ξένη και αφιλόξενη χώρα, στην οποία εκείνος πορεύθηκε**. *«Όλοι μας ταλαιπωρούμαστε στη γη»,* γράφει ο **όσιος Σιλουανός, ο Αθωνίτης**, *«και ζητούμε ελευθερία, αλλά* ***λίγοι γνωρίζουν σε τι έγκειται η ελευθερία και που βρίσκεται. Κι εγώ, επίσης, θέλω ελευθερία και την αναζητώ ημέρα και νύκτα. Έμαθα ότι βρίσκεται κοντά στον Θεό και δίνεται από τον Θεό σε όσους έχουν ταπεινή καρδιά, σε όσους μετανόησαν και έκοψαν το θέλημά τους ενώπιον του Θεού. Σε όποιον μετανοεί, ο Κύριος δίνει την ειρήνη Του και την ελευθερία να Τον αγαπά. Και δεν υπάρχει τίποτα πολυτιμότερο στον κόσμο από την αγάπη του Θεού και του πλησίον. Σε αυτό βρίσκει η ψυχή ανάπαυση και χαρά****».*

Και αλλού πάλι γράφει: *«Κύριε, οι άνθρωποι έχουν λησμονήσει Εσένα, τον Δημιουργό τους, και ζητούν την ελευθερία τους, χωρίς να εννοούν ότι Εσύ είσαι ελεήμων, αγαπάς όσους μετανοούν, και τους δίνεις τη Χάρη του Αγίου Πνεύματος».*

Ο **πατήρ Σωφρόνιος**, σχολιάζοντας τα σχετικά κείμενα του αγίου Σιλουανού, γράφει: *«Η ουσία της απόλυτης ελευθερίας έγκειται στο εξής: Να ορίζει η ιδία σε*

όλα τον τρόπο της υπάρξεώς της, ***έξω από κάθε εξάρτηση ή αναγκαιότητα, έξω από κάθε περιορισμό. Αυτή είναι η ελευθερία του Θεού· ο άνθρωπος δεν έχει τέτοια ελευθερία, γιατί δεν έχει την εξουσία της δημιουργίας «εκ του μηδενός»*** *.* ***Ο έσχατος πειρασμός για την κτιστή ελευθερία του ανθρώπου… έγκειται στο να δημιουργήσει η ίδια τη μορφή της υπάρξεως της, να την καθορίσει η ίδια σε όλες της τις λεπτομέρειες, η ίδια να γίνει «θεός» και να μη δεχθεί μόνο ό,τι της δίνεται, γιατί έτσι της δημιουργεί το αίσθημα της εξαρτήσεως****».*

Ο Άσωτος υιός της Παραβολής, επέλεξε απερίσκεπτα την «κατ' επίφασιν» ελευθερία του, άφησε ουσιαστικά την καρδιά του έρμαιο της ψυχρότητας και της μοναξιάς που την κατέκλυσε, ως **φυσική συνέπεια της στέρησης της αγαπητικής σχέσης του με τον Πατέρα**.

Είχε απαιτήσει πριν «δικαιοσύνη» εκ μέρους του Θεού, αλλά με τελείως απαράδεκτο τρόπο. *«Δος μοι το επιβάλλον μέρος της ουσίας», είπε* με θρασύτητα προς τον Πατέρα. Της περιουσίας, στην απόκτηση της οποίας –απ' όσα μας αφήνει να εννοήσουμε η διήγηση- δεν είχε ποτέ προσφέρει τίποτα. Ούτε τον ελάχιστο κόπο είχε ποτέ ο ίδιος καταβάλει, για να συμβάλει προσωπικά στη συντήρηση αυτού του μεριδίου της περιουσίας που τώρα απαιτούσε. Η υιική συμμετοχή και η συνεισφορά του περιοριζόταν ίσως μόνο στην «αφαίμαξη» των καρπών της αγάπης του Πατέρα. Δεχόταν την αγάπη του Πατέρα, αλλά αυτή την τροφή δεν την αφομοίωνε, ώστε να αναπτυχθεί ο ίδιος ως πρόσωπο. Του αρκούσε μόνο να συντηρείται. Και αυτό το θεωρούσε «δικαιοσύνη».

Παρόλα αυτά, ο Πατέρας δεν ένιωσε προσβεβλημένος από τη συμπεριφορά του παιδιού Του, αλλά «απέδωσε δικαιοσύνην». Έδωσε στον γιό του αυτό που εκείνος θεωρούσε ότι του άνηκε ως μερίδιο από την πατρική περιουσία.

Και εδώ, όπως και στην περίπτωση του Πρεσβύτερου υιού, υπήρχε ασφαλώς κάποια σχέση μεταξύ Πατέρα και υιού· αλλά αυτή, καθώς φαίνεται, ήταν ωφελιμιστικού χαρακτήρα και περιεχομένου. Ο Νεότερος υιός γνώριζε τον Πατέρα μόνο ως πηγή πορισμού και ως ευκαιρία, για να καταπαύσει τις κραυγές της ένδοθεν πενίας του· για να γεμίζει, δηλαδή το κενό της ψυχής του, η οποία υπέφερε από την έλλειψη αγάπης και από την απουσία ζωής.

Αλλά «ο φυγάς της αγάπης» δεν άντεξε για πολύ τη σκοτεινή απομόνωση της μακρινής ξενιτιάς και γύρισε μετανοιωμένος στην αληθινά ελεύθερη γη, στην αγκαλιά του Πατέρα. Γιατί **το κενό της ψυχής του ανθρώπου δεν γεμίζει με «τα ξυλοκέρατα» της ύλης**· αλλά μονάχα με τον Άρτο από την «Ψυχοτρόφο Τράπεζα» του Σταυρωμένου και Αναστημένου Κυριακού Σώματος, της Πηγής της αναλλοίωτης και Ζωηφόρου Θείας Αγάπης.

Στην ίδια κατηγορία ανθρώπων, οι οποίοι βιώνουν το κακό με τη μορφή «της υιικής ασωτείας» βρίσκεται και ο Πρεσβύτερος υιός της Παραβολής, ο αδελφός του Ασώτου. Αυτός, ενώ ζούσε κοντά στον Πατέρα, «στον οίκο του Πατρός», είχε αποκοπεί, ουσιαστικά, από τη σχέση της εμπιστοσύνης σ' Εκείνον και στην αγάπη Του. Έχοντας λοιπόν τη σκληρότητα τη νομική, δεν χάρηκε την επιστροφή του αδελφού του, δεν μοιράσθηκε τη χαρά του Πατέρα. Έτσι δεν έλαβε μέρος στο τραπέζι της χαράς, δεν είχε μερίδα από τον «μόσχον τον σιτευτόν».

«Είσαι άδικος», λέει στον Πατέρα. *«Ουδέποτε έλαβα έριφον!».* Θα ήταν όμως πιο ακριβές να πει: «Ποτέ δεν κατάλαβα τι θα πει αγάπη. Τίποτε δεν έχω λάβει. Δεν έχω χαρά».

Ο Πρεσβύτερος υιός απαιτεί και περιμένει «ερίφιο», τη στιγμή που ζει μέσα στον ωκεανό της αφειδώλευτης αγάπης του Πατέρα. Ο Πατέρας τα δίνει όλα, ως δίκαιη κληρονομιά στον Πρεσβύτερο υιό του, και εκείνος δεν ικανοποιείται από την πληρότητα της προσφοράς· απαιτεί «άλλη δικαιοσύνη». Ζητά το μερικό, εκείνο που του αντιστοιχεί, με βάση όχι πλέον την υιότητα, αλλά την ιδιότητα του καλού εργάτη. Απαιτεί «το ερίφιο» των κόπων του, το μεροκάματο, το ψωμί της ημέρας.

Έτσι, ζώντας στον «οίκο του Πατρός», παραμένει εγκλωβισμένος σε αφόρητη πενία και μοναξιά. Το κέλυφος του «εγώ του» είναι υπέρμετρα σκληρό, ώστε δεν αφήνει κανένα περιθώριο για να τον διαπεράσει η θαλπωρή της πατρικής αγάπης και της στοργής.

Πολλές φορές συμβαίνει, λέει κάποιος σύγχρονος Πατέρας, ώστε οι «εκτός Εκκλησίας» άνθρωποι, όταν ακούσουν για την αγάπη του Θεού, καταλαβαίνουν ενώ συχνά, άνθρωποι «πιστοί» δεν καταλαβαίνουν. Κι αυτό, γιατί **«το εγώ» δεν έχει συντριβεί, δεν έχει βρει τη διέξοδό του προς την αγάπη**. Μπορεί να είναι γεμάτοι από αρετές, αλλά και **τις αρετές αυτές τις χρησιμοποιούν για να θωρακίσουν «το εγώ» τους**. Δεν τις χρησιμοποιούν ως εξόδους από τη φυλακή τους και δεν τις χειρίζονται ως διόδους προς το μυστήριο της αγάπης του Θεού. Ο Θεός όμως διά του ενανθρωπήσαντος Θεού-Λόγου, του Ιησού Χριστού, έδωσε τα πάντα στο πλάσμα Του. Κάλεσε τον άνθρωπο από τη φθορά και την αφάνεια σε κοινωνία προσώπων, σε μετοχή ζωής και αθανασίας.

Ο άνθρωπος ζήτησε το μερικό, «το ερίφιο», και ο Θεός του έδωσε το παν, τη Ζωή Του, το Σώμα και το Αίμα Του. Ο άνθρωπος επέλεξε την απομόνωση, την απόσταση από τον Θεό και τον αδελφό του, και ο Θεός τον κάλεσε να λάβει μέρος «στο Μεγάλο Τραπέζι Του». Του χάρισε την αιώνια ευλογία της Εκκλησίας Του. Του έδωσε πίσω, αγιασμένους και θεωμένους, τους πριν «ασώτους», τους απόμακρους και πλανεμένους αδελφούς του. **Συχνά όμως ο άνθρωπος θεωρεί άδικο τον Θεό. Κι αυτό, γιατί του λείπει ο πλατυσμός της αγάπης· του φαίνεται καλύτερος ο**

μερισμός και ο κατακερματισμός της ύπαρξής του. Ζητά επίμονα το περιορισμένο, το μερικό, τους λίγους φίλους του και το δικό του «ερίφιο».

Έχοντας ασφαλώς υπόψη του, αυτή την αδυναμία του μεταπτωτικού ανθρώπου, **ο Απόστολος**, απευθύνεται προς τα πνευματικά του παιδιά, τους Κορινθίους, λέγοντας: *«Η καρδιά μου έγινε πλατειά για να σας χωρέσει όλους, με την αγάπη της. Δεν στενοχωρείσθε μέσα στην ευρυχωρία της αγάπης που έχει για σας όλους η καρδιά μου. Στενοχωρείσθε όμως στα σπλάγχνα σας που είναι στενά, γιατί σας λείπει η αγάπη. Σας παρακαλώ λοιπόν, δείξτε και σεις την ίδια αγαθή διάθεση, για να ανταμείψετε την αγάπη μου. Σας μιλάω σαν πατέρας προς τα παιδιά του. Πλατύνατε και σεις την καρδιά σας με την αγάπη ».*

4) Το κακό ως άρνηση της Πρόνοιας του Θεού και της αγαπητικής μέριμνάς Του για τον άνθρωπο

Επειδή, πολλές φορές, ο άνθρωπος «πιστεύει» στον Θεό, **θεωρεί τον Δημιουργό του ως υπεύθυνο για τις δυσκολίες που ο ίδιος συναντά στη ζωή του. Η σχέση δηλαδή που αναπτύσσει ο άνθρωπος μαζί Του, δεν είναι κοινωνία ζωηφόρου αγάπης, αλλά δοσοληψία και συναλλαγή**. **Ο άνθρωπος, «προσκυνά» τον Θεό και θεωρεί ότι ο Θεός υποχρεούται να του εξασφαλίσει, ως βραβείο «της πίστης του», αυτό που ο ίδιος θεωρεί ως «ευτυχία». Νιώθει σαν να κάνει χάρη στον Θεό που δηλώνει πίστη σ' Αυτόν και ζητά, γι' αυτή τη χάρη, «αντιμίσθιο»** . Στην παλαιοδιαθηκική εποχή συναντούμε αυτόν τον τρόπο σκέψης και αυτού του είδους τα βιώματα, όχι μόνο στο λαό του Ισραήλ, αλλά και σε αυτούς ακόμα τους προφήτες.

Ο **προφήτης Μωϋσής**, για παράδειγμα, ενώ είχε δεχθεί από τον Θεό τη διαβεβαίωση ότι Εκείνος θα προπορευόταν και θα στήριζε σε όλα τους Ισραηλίτες, κατά την πορεία τους προς τη γη της επαγγελίας, εντούτοις λύγισε και άρχισε να γογγύζει κατά του Θεού, ενώ ταυτόχρονα υπενθύμιζε στο λαό ότι ο γογγυσμός τους στρεφόταν όχι κατά του προσώπου του αλλά κατά του Θεού. Ο ίδιος όμως, ενώ συμβουλεύει τον λαό, παραπονείται επίσης στον Θεό και, ως άνθρωπος αδύνατος και εντελώς ανήμπορος να υπερβεί τις πιέσεις που υφίστατο. Του λέει: *«Γιατί με ταλαιπωρείς εμένα τον δούλο σου; Τόσο δυσαρεστημένος είσαι μαζί μου και μου φόρεσες το βάρος όλου αυτού του λαού; Γιατί; Ούτε τον είχα εγώ στην κοιλιά μου ούτε εγώ τον γέννησα, για να μου λες να τον πάρω στην αγκαλιά μου, όπως παίρνει η παραμάνα το βρέφος, σ' όλο το δρόμο ως τη χώρα, που ορκίσθηκες να τη δώσεις στους προγόνους τους. Πού να βρω τώρα εγώ κρέας, να δώσω σε όλο αυτό το λαό; Όλο μου γκρινιάζουν και μου λένε να τους δώσω να φάνε κρέας. Δεν μπορώ πια μόνος μου εγώ να βαστάξω όλο αυτό το λαό. Είναι μεγάλο βάρος για μένα. Αν είναι*

να με μεταχειρίζεσαι έτσι, κάνε μου τη χάρη και εξόντωσέ με καλύτερα, τώρα αμέσως, για να μη βλέπω πια τη δυστυχία μου». Ο Δημιουργός και Προνοητής Θεός όμως δεν ήταν απών, ούτε από την ιστορία και τη βασανισμένη ζωή του λαού Του, αλλά και ούτε αγνοούσε «το φορτίο» του Προφήτη, στον οποίο είχε αναθέσει το βαρύ διακόνημα της καθοδήγησης του λαού.

Παρακολουθούσε «ο Πανάγαθος Σιτοδότης» κατά βήμα την πορεία των Ισραηλιτών. Και μάλιστα, όχι μόνο εκείνη που αυτοί βάδιζαν προς την επίγεια γη της επαγγελίας, αλλά, πολύ περισσότερο, εκείνη που τολμούσαν να διανύσουν προς την επουράνια πατρίδα τους, τη Βασιλεία Του. Στην ανάπαυση δηλαδή που Εκείνος τους επιφύλασσε, και προς την οποία τους οδηγούσε, διά της οδού της μετανοίας και της επιγνώσεως του Αγίου Θελήματός Του. Γι' αυτό, δεν κώφευσε, όπως νόμιζαν οι Ισραηλίτες, αλλά τους «οικονόμησε» με τρόπο Θεϊκό, στέλνοντάς τους καθημερινά στην έρημο την επουράνια τροφή, το μάννα: *«Έβρεξε»*, λέει η Αγία Γραφή, *«το μάννα από τον ουρανό, σαν βροχή, για να φάνε· άρτο αγγελικό και ουράνιο έφαγε ο άνθρωπος και άφθονη τροφή, που όχι μόνο τους χόρτασε, αλλά και τους περίσσευσε».*

Αλλά ο ασύνετος λαός δεν αναπαύθηκε με τη Θεία αυτή δωρεά. Οι Ισραηλίτες θυμήθηκαν και επιθύμησαν τα αγαθά της Αιγύπτου, την κνίσα των ψητών και τις πολυποίκιλες γεύσεις: *«Οι Ισραηλίτες»* λέει, *«άρχισαν να γκρινιάζουν, λέγοντας: Ποιος θα μας δώσει κρέας να φάμε; Θυμόμαστε τα ψάρια που τρώγαμε στην Αίγυπτο δωρεάν, τα αγγούρια, τα πεπόνια, τα πράσα, τα κρεμμύδια και τα σκόρδα. Τώρα όμως έχουμε εξαντληθεί. Δεν υπάρχει τίποτα να φάμε, εκτός από τούτο εδώ το μάννα».*

Κατηγόρησαν, με άλλα λόγια, παράλογα, τον Θεό για έλλειψη πρόνοιας και φροντίδας από μέρους Του, για παραμέληση του λαού και Του καταλόγισαν αδιαφορία για τις ανάγκες τους. Και ο Θεός απάντησε στις γεώδεις εκκλήσεις τους. Σεβάσθηκε την ελευθερία τους και την προσωπική επιλογή τους και παραχώρησε να έχουν πλέον ως τροφή τους το κρέας: *«Ζήτησαν να φάνε κρέας»*, λέει η Αγία Γραφή, *«και ήλθε πλήθος πτηνών από αυτά που τα ονομάζουν «ορτυγομήτρα». Επιπλέον, τους χόρτασε με άρτο που έπεφτε από τον ουρανό. Έσχισε τον άγονο και ξερό βράχο και έτρεξε άφθονο νερό. Μέσα σε άνυδρους τόπους χύθηκαν και κύλησαν ποτάμια».*

Αλλά, **η άρνηση της υπακοής στο Θείο θέλημα και η υποχώρηση του λαού στις δικές του επιθυμίες, είχε και τις φοβερές συνέπειες που επακολούθησαν γι' αυτούς. Και αυτό προέκυψε, όχι ως τιμωρία του Θεού, αλλά ως παιδαγωγία, για φρονηματισμό και για τη μετάνοιά τους.** Γι' αυτό, *«ενώ το κρέας ήταν ακόμα στο στόμα τους, πριν το μασήσουν, ξέσπασε η οργή του Κυρίου εναντίον του λαού και τους κτύπησε με μια πολύ μεγάλη συμφορά. Έτσι ο τόπος εκείνος ονομάσθηκε «μνήματα επιθυμίας»· γιατί εκεί θάφτηκαν όσοι είχαν*

καταληφθεί από έντονη επιθυμία να φάνε κρέας».

Έκτοτε **«μνήμα επιθυμίας» γίνεται κάθε απόλαυση επίγειας τρυφής και ηδονής**, κάθε πάθος που εκτρέφεται με «τα ξυλοκέρατα», εκείνα που προσφέρει στον άνθρωπο *«ο άρχοντας του αιώνος τούτου».*

Ο Θεός προνοεί όχι μόνο για τον «κατ' εικόνα» Του πλασμένο άνθρωπο, αλλά, καθώς ο ίδιος μας διαβεβαίωσε, και για τα κρίνα του αγρού και για τα πετεινά του ουρανού. **Ο άνθρωπος όμως είναι ανικανοποίητος από τις Θείες δωρεές και ψάχνει να χορτάσει την πείνα του σε «ξένο τραπέζι»** . Γίνεται *«λαός επιθυμητής».* Και έτσι επιλέγει ως τρόπο ζωής, *«τα μνήματα της επιθυμίας του».*

5) Το κακό ως άγνοια του Αληθινού Θεού και του αγίου θελήματός Του

Η έλλειψη πίστεως στον Ζώντα και Αληθινό Θεό ενδέχεται, πολλές φορές, να οφείλεται σε **άγνοια**. Πράγματι, υπάρχουν ακόμα άνθρωποι στη γη μας -παρόλη την πρόοδο και την εξάπλωση της χρήσεως των ενημερωτικών μέσων- που δεν γνωρίζουν τον αληθινό Θεό και λατρεύουν τα είδωλα.

Γι' αυτούς τους ανθρώπους, αν η εκζήτησή τους και η διάθεση της καρδιάς τους είναι γνήσια, ο Θεός οικονομεί, ώστε να τους δοθούν διδάσκαλοι της πίστεως ή διάφορες άλλες ευκαιρίες και ενδεικτικά σημεία, με τη βοήθεια των οποίων μπορούν να χειραγωγηθούν προς τη γνώση.

Οι ειδωλολάτρες Αθηναίοι, για παράδειγμα, επέδειξαν τη γνησιότητα της αναζήτησής τους, υψώνοντας παράλληλα με τα ειδωλατρικά ιερά τους, ένα μνημείο αφιερωμένο στον άγνωστο Θεό. Και ο Θεός αποκάλυψε, διά του Αποστόλου Του, την Αλήθεια και ευλόγησε να γνωρίσουν «*το μυστήριο του Θεού το αποκεκρυμμένο*», τον Χριστό, «*στον Οποίο υπάρχουν κρυμμένοι όλοι οι θησαυροί της σωτηριώδους σοφίας και της γνώσεως*».

Η μεταστροφή επίσης του αποστόλου Παύλου, του διδασκάλου των εθνών, είναι το πλέον αξιόπιστο αποδεικτικό της ετοιμότητας του Θεού να απαντήσει στην ακούσια άγνοια του Ονόματός Του και στον ζήλο του Αποστόλου για αληθινή Θεογνωσία. Ο Απόστολος συνειδητοποίησε το μέγεθος της άγνοιάς του και ζήτησε να γνωρίσει Εκείνον που αγνοούσε, το Θείο Πρόσωπο, χάρη του Οποίου έπασχε. Στην αγωνιώδη ερώτηση του Αποστόλου «*Ποιός είσαι, Κύριε;*», ο Κύριος απαντά άμεσα: «*Εγώ είμαι ο Ιησούς Χριστός, τον Οποίο εσύ διώκεις*».

Αυτό σημαίνει ότι, **όπου υπάρχει άγνοια του Αληθινού Θεού, υπάρχει, κατά**

κύριο λόγο, αδιαφορία εκ μέρους του ανθρώπου ή αίσθημα αυτάρκειας. Νομίζει ότι αυτός «γνωρίζει». Στην πραγματικότητα όμως είναι **κάτοχος της «ψευδωνύμου γνώσεως», της κούφιας και πλανεμένης «*σοφίας του αιώνος τούτου*»**.

Ως εκπρόσωποι αυτής της νοσηρής αυτάρκειας και της πλάνης, μπορούν να θεωρηθούν οι Φαρισαίοι της εποχής του Χριστού, αλλά και οι πάσης φύσεως, μετέπειτα αιρετικοί, οι οποίοι ταλαιπώρησαν και ταλαιπωρούν την Αγία Εκκλησία Του.

Οι Φαρισαίοι καυχιόνταν για τη γνώση του Θεού και τη σοφία τους, σχετικά με τα θέματα πίστεως. Γι' αυτό επιτίμησαν τον Χριστό ως νέο και αδόκιμο, ανίκανο να διδάσκει αυτούς που είχαν γεράσει μελετώντας τις Γραφές. Έτσι έχασαν την ευκαιρία της γνώσης της Αλήθειας, μένοντας στο σκοτάδι της γνωστικής τους «επάρκειας» και στη **μιζέρια της ημιμάθειας**.

Ο τυφλός, για παράδειγμα, όταν θεραπεύθηκε από τον Χριστό προσπάθησε να κατευθύνει τη σκέψη των Φαρισαίων προς τη σωστή εκτίμηση του Προσώπου του Ιησού και την αποδοχή της θεότητάς Του. Εκείνοι όμως, "ως γνώστες και διδάσκαλοι", αντέδρασαν έντονα και του είπαν αυστηρά: «*Εσύ γεννήθηκες τυφλός, βουτηγμένος ολόκληρος στην αμαρτία από την κοιλιά ακόμα της μάνας σου. Και εσύ θα διδάξεις εμάς τους ειδικούς γνώστες και ερμηνευτές του Νόμου; Και τον έβγαλαν έξω από το χώρο που συνεδρίαζαν ως ανεπιθύμητο στη Συναγωγή*».

«Το Φως της Αλήθειας όμως», λέει η Αγία Γραφή, «*ο Υιός του Θεού, ήλθε στον κόσμο. Οι άνθρωποι όμως προτίμησαν το σκοτάδι της πλάνης και όχι το Φως*».

6) Το κακό ως λήθη του Αληθινού Θεού και του αγίου θελήματός Του

Η λήθη, μετά την άγνοια και την απιστία, είναι σοβαρό, το σοβαρότερο ίσως πάθος της ψυχής του μεταπτωτικού ανθρώπου.

Οι Πατέρες της Εκκλησίας μας θεωρούν τη λήθη ως ένα από τους τρεις**γίγαντες του διαβόλου**. «*Εγώ σας λέω*», λέει ο **Πέτρος Δαμασκηνός**, «*ότι τρέμω τους τρεις γίγαντες του διαβόλου... δηλαδή τη ραθυμία, τη λήθη και την άγνοια*».

Η γνώση, όταν δεν είναι εμπειρική, αλλά μονομερής ή έργο της διάνοιας, είναι οπωσδήποτε μερική. Και γι' αυτό είναι τρεπτή και περικλεισμένη στα όρια του πεπερασμένου και μεταπτωτικού ανθρώπου. Έτσι αυτή **μετατρέπεται, εξαιτίας της αργίας και της ραθυμίας, σε λήθη**. Σε πάθος δηλαδή βαθύ και

χρόνιο, το οποίο θεωρείται από τους άγιους Πατέρες μας ως μεγάλη πνευματική απώλεια για τον άνθρωπο. Και το φοβερότερο ακόμα είναι ότι «*η λήθη από μόνη της δεν έχει καμία δύναμη. Αλλά αυτή ισχυροποιείται "κατ' αναλογίαν" των αμαρτιών μας*». **Η αμαρτία, με άλλα λόγια, του ανθρώπου δίνει υπόσταση και τροφή στο πάθος της λήθης**. Και όσο η αμαρτία πληθύνεται και κατακυριεύει την ψυχή, τόσο και η λήθη γίνεται βαθύτερη και μονιμότερη. «*Γιατί, η λήθη γνωρίζει να αφανίζει την τήρηση του νου και να σβήνει τη μνήμη του Θεού, όπως ακριβώς το νερό σβήνει τη φωτιά*» (Ησύχιος Πρεσβύτερος).

Η μνήμη προϋποθέτει σχέση. Μια σχέση Θεού και ανθρώπου, την οποία όμως καταλύει ο άνθρωπος, όταν αυτός "ξεχνάει" και εγκαταλείπει τον Θεό, με τον Οποίο έχει, κατά κάποιο τρόπο, συνάψει διαθήκη συνεργασίας και συμπόρευσης για τη σωτηρία του. **Η σχέση όμως χωρίς κοινωνία δεν τρέφεται, δεν συντηρείται και, κατά συνέπεια, δεν παραμένει ζώσα. Εύκολα αυτή ψυχραίνεται, ατονεί και, τελικά, μεταλλάσσεται σε ραθυμία και, κυρίως, σε λήθη**.

Κατά το **Άγιο Βάπτισμα**, βέβαια, ο κατηχούμενος δηλώνει ότι εγκαταλείπει κάθε σχέση του με τον Πονηρό και συντάσσεται πλέον με τον Χριστό. Ομολογεί πίστη σ' Εκείνον και υπόσχεται αφοσίωση στην τήρηση των εντολών Του. Με το Μυστήριο επίσης του Αγίου Χρίσματος ο νεοβαπτισμένος άνθρωπος δέχεται τη Χάρη του Αγίου Πνεύματος, ώστε, με την ενίσχυση και το φωτισμό Του, να κατορθώσει να τηρήσει τις υποσχέσεις του και έτσι να καρπωθεί τη σωτηρία του. Κατά την πορεία της ζωής του όμως ο πιστός συναντά πολλά εμπόδια, τα οποία οφείλονται, άλλα στην επιβουλή του διαβόλου και άλλα στην ασθένεια της ανθρώπινης φύσης του, η οποία «ρέπει προς τα πονηρά».

Έτσι ο άνθρωπος, καθώς λέει ο **άγιος Ιάκωβος ο Αδελφόθεος**, γίνεται «*ακροατής επιλησμονής*». «*Να γίνεσθε*», λέει ο άγιος Ιάκωβος, «*τηρητές του λόγου και όχι μόνο ακροατές. Και να μην απατάτε τον εαυτό σας με την ιδέα, ότι είναι αρκετό το να ακούει κανείς μόνο τον λόγο. Γιατί, αν κανείς είναι μόνο ακροατής του λόγου και όχι τηρητής του, αυτός μοιάζει με άνθρωπο που παρατήρησε καλά στον καθρέπτη το πρόσωπό του. Αυτός, βέβαια, παρατήρησε καλά τον εαυτό του στον καθρέπτη, αλλά μετά, όταν απομακρύνθηκε, ξέχασε ποιος ήταν. Εκείνος όμως που πρόσεξε καλά και* ***εμβάθυνε στον τέλειο νόμο του Ευαγγελίου -ο οποίος ελευθερώνει τον άνθρωπο από την αμαρτία****- και παρέμεινε σε αυτόν κάνοντάς τον οδηγό στη ζωή του, αυτός δεν έγινε ακροατής που ρέπει στη λησμοσύνη και που ξεχνάει γρήγορα ό,τι ακούει, αλλά τηρητής του λόγου. Αυτός θα είναι μακάριος, γιατί τήρησε και εφάρμοσε τον λόγο*».

Αλλά, όταν ο άνθρωπος γίνει «επιλήσμων» των εντολών του Θεού, λησμονεί κατά συνέπεια και τις υποσχέσεις και τη Διαθήκη που είχε συνάψει με τον Θεό στην άγια κολυμβήθρα. Παραδίδει στη λησμοσύνη επίσης και τις αμαρτίες του και τα διάφορα

σφάλματά του, τα οποία έρχονται ως φυσικοί πλέον καρποί και αποτέλεσμα της λήθης του.

Ο **άγιος Οικουμένιος**, ερμηνεύοντας το χωρίο της Επιστολής του Αδελφοθέου, το οποίο αναφέραμε προηγουμένως, λέει ότι «*ο ακροατής του λόγου κυριεύθηκε από λήθη, γιατί ο λόγος που άκουσε δεν αποτέλεσε γι' αυτόν κανόνα ζωής, αλλά "πάρεργο". Δεν έδωσε δηλαδή καμιά προσοχή στην ακρόαση και, ουσιαστικά, δεν συμμετείχε σ' αυτό που άκουγε. Γι' αυτό, μετά την ακρόαση, έσβησε μέσα του κάθε ίχνος αυτών που είχε ακούσει και παραδόθηκε το άκουσμά του στη λήθη*».

Χαρακτηριστικό **παράδειγμα λησμοσύνης του νόμου του Θεού** είναι αυτό του προφήτη Δαυίδ. Ο Δαυίδ αμάρτησε με τη γυναίκα του Ουρία του Χετταίου και, τυφλωμένος από τό πάθος, σκέφθηκε να εξολοθρεύσει τον Ουρία.

Έτσι διέταξε τον αρχιστράτηγό του να τοποθετήσει τον Ουρία, κατά την ώρα της μάχης, σε πολύ επικίνδυνο σημείο, ώστε εκείνος να βρισκόταν επικίνδυνα εκτεθειμένος και να εύρισκε έτσι βέβαιο θάνατο. Αυτό και έγινε. Μετά το θάνατο του Ουρία, ο Δαυίδ πήρε την Βερσεβεέ, τη γυναίκα του Ουρία, και απέκτησε με αυτήν γιο. Στη συνέχεια, η λήθη σκέπασε τους νυγμούς της συνείδησής του. Και έτσι, ο Δαυίδ άφησε το χρόνο να κυλήσει, χωρίς να μετανοήσει για το λάθος του. Αλλά ο Θεός δεν είναι «επιλήσμων». Παρακολουθεί τα παιδιά Του και τους χαρίζει συνεχώς ευκαιρίες μετανοίας.

Έτσι και στον Δαυίδ έστειλε τον **προφήτη Νάθαν**, για να τον αφυπνίσει και να τον επαναφέρει στην «αλήθεια». Στην κατάσταση δηλαδή της εγρήγορσης και της νέκρωσης της λήθης, η οποία τον είχε καταλάβει και του είχε φιμώσει τη φωνή της συνείδησής του: «*Απέστειλε*», λέει η Αγία Γραφή, «*τον προφήτη Νάθαν. Ο Νάθαν παρουσιάσθηκε στον βασιλιά και του είπε: "Σε μια πόλη ζούσαν δύο άνθρωποι, ένας πλούσιος και ένας φτωχός. Ο πλούσιος είχε πάρα πολλά πρόβατα και βόδια, ενώ ο φτωχός δεν είχε τίποτα, παρά μια μικρή αμνάδα, κι αυτή την είχε αγοράσει. Την έτρεφε και τη μεγάλωνε στο σπίτι του μαζί με τους γιούς του. Από τη μπουκιά του έτρωγε η αμνάδα και από το ποτήρι του έπινε και στην αγκαλιά του κοιμόταν. Την είχε σαν κόρη του. Μια μέρα ήλθε κάποιος να επισκεφθεί τον πλούσιο. Ο πλούσιος όμως λυπήθηκε να πάρει από τα πρόβατά του ή από τα βόδια του, για να ετοιμάσει φαγητό στον επισκέπτη του, γι' αυτό πήγε και πήρε την αμνάδα του φτωχού και την ετοίμασε να φάει ο ταξιδιώτης"*.

»*Ο Δαυίδ θύμωσε πάρα πολύ με εκείνον τον πλούσιο και είπε στον Νάθαν: "Μα τον αληθινό Θεό, ο άνθρωπος που το έκανε αυτό είναι ένοχος θανάτου". Τότε ο Νάθαν είπε στον Δαυίδ: "Εσύ είσαι αυτός ο άνθρωπος"... Τότε είπε ο Δαυίδ στον Νάθαν: "Αμάρτησα στον Κύριο". Και ο Νάθαν του απάντησε: "Ο Κύριος συγχώρεσε την αμαρτία σου- δεν θα πεθάνεις"*. Κατά τον ίδιο τρόπο και ο **απόστολος Πέτρος**,

κυριευμένος από το φόβο των Ιουδαίων, λησμόνησε αυτό που του είχε πει ο Κύριος, ότι δηλαδή εκείνη τη νύκτα επρόκειτο να Τον αρνηθεί τρεις φορές. Όταν όμως συνέβη αυτό και ο Πέτρος άκουσε το λάλημα του πετεινού, αποτίναξε τη λήθη. Τότε «*θυμήθηκε ο Πέτρος αυτό που του είχε πει ο Χριστός*».

Κάτι αντίστοιχο συνέβηκε και με τους **αποστόλους**, κατά την ημέρα της θριαμβευτικής εισόδου του Ιησού στα Ιεροσόλυμα. Τότε «*ουκ έγνωσαν οι μαθηταί αυτού το πρώτον*». Δεν κατανόησαν δηλαδή τότε οι Μαθητές τους λόγους του προφήτη Ζαχαρία που έλεγε: "*Μη φοβάσαι Ιερουσαλήμ, κόρη του όρους Σιών- ιδού ο βασιλιάς σου έρχεται, όχι σαν τύραννος και κατακτητής σε άρμα, αλλά καθισμένος πάνω σε γαϊδουράκι*". Τα εννόησαν όλα, όταν αργότερα δοξάσθηκε ο Ιησούς Χριστός με την Ανάσταση και την Ανάληψή Του στους ουρανούς. Τότε, καθώς ιστορεί ο αγαπημένος μαθητής του Ιησού, ο ευαγγελιστής Ιωάννης, ανακάλεσαν από τη λήθη, "θυμήθηκαν", αυτά που είχαν προείπει οι άγιοι Προφήτες.

Ο Θεός, ως Πανάγιος, Υπερούσιος και Αναλλοίωτος, δεν κοινωνεί με το κακό ούτε υποκύπτει σε κανένα πάθος. Γι' αυτό δεν πάσχει ποτέ από λήθη.**Οι άνθρωποι όμως βλέπουν τον Θεό «ανθρωποπαθώς»**. Έτσι Του αποδίδουν συχνά βιώματα και αντιδράσεις που αρμόζουν σε άνθρωπο εμπαθή και πεπερασμένο.

Στο πρόσωπο, για παράδειγμα, του **εκ δεξιών Ληστή**, συναντάμε τον μετανοημένο αμαρτωλό που είχε παλαιότερα κυριευθεί από το πάθος της λήθης των εντολών του Θεού, είχε πέσει στην ασωτεία και το έγκλημα και γι' αυτό είχε καταλήξει στο σταυρό. Γι' αυτό τον συνείχε η προσωπική του εμπειρία και με βάση αυτή θεωρεί ότι και ο Χριστός ενδέχεται να τον λησμονήσει. Έτσι στο Γολγοθά, έχοντας μπροστά του τον Χριστό και αναγνωρίζοντάς Τον -με τη Χάρη της ταπείνωσης και της μετάνοιας- ως Θεό, Τον παρακαλεί, λέγοντας: «*Θυμήσου και εμένα, Κύριε, όταν έλθεις στη βασιλεία σου*». Και ο Κύριος του απαντά «θεανθρώπινα» πλέον, ως Κριτής της οικουμένης και κύριος του χρόνου και των αιώνων: «*Αληθινά σου λέω, σήμερα θα είσαι μαζί μου στον παράδεισο*».

Στον Θεό, μ' άλλα λόγια, δεν υπάρχει ποτέ "λήθη". Υπάρχει μόνο η «αιώνια μνήμη». Υπάρχει "το πρόσωπο", η σχέση με το παιδί Του, τον άνθρωπο. Γι' αυτό και η Εκκλησία, κατά την εξόδιο ακολουθία του κεκοιμημένου χριστιανού, δίνει σ' αυτόν, μαζί με «τον τελευταίο ασπασμό» και την καλύτερη ευχή Της, ψάλλοντας: «*Αιωνία σου η μνήμη, αξιομακάριστε αδελφέ μας*».

Ο άνθρωπος βέβαια, έχοντας υπόψη του τη δική του εμπειρία, τη λησμοσύνη που συχνά κυριεύει το νου και την καρδιά του, δεν μπορεί να κατανοήσει το πώς αυτός, το τόσο μηδαμινό και ανάξιο πλάσμα Του, είναι δυνατόν να βρίσκεται στη μνήμη του Δημιουργού του. Αποτελεί γι' αυτόν έκπληξη το γεγονός της ασημαντότητας του ανθρώπου, μέσα στον απέραντο και αξιοθαύμαστο κόσμο της δημιουργίας του Θεού.

Συνέχει, για παράδειγμα, βαθειά απορία τον **προφήτη Δαυίδ**, καθώς παρατηρεί την ποικιλία και το κάλλος της Δημιουργίας, αλλά παράλληλα, και την τιμή που έχει κάνει ο Θεός στον ασήμαντο άνθρωπο. Γι' αυτό εξίσταται, κυριολεκτικά, όταν σκέπτεται ότι ο Δημιουργός αυτού του εξαίσιου κόσμου, έφερε στη μνήμη του, «θυμήθηκε» και ξεχώρισε, ανάμεσα σε όλα τα δημιουργήματά Του, τον τιποτένιο και ασήμαντο άνθρωπο. Και όχι μόνο τον επέλεξε, ανάμεσα απ' όλη τη δημιουργία Του, αλλά και τον κατέστησε κύριο και βασιλέα της κτίσεως. Έτσι, πολύ απορημένος ρωτάει, με απλότητα τον Θεό και Του λέει: «*Τι τάχα, είναι ο άνθρωπος, ο τόσο μικρός και ασήμαντος μπροστά σ' αυτό το μεγαλειώδες σύμπαν, ώστε να καταδέχεσαι Εσύ, ο Θεός, να τον θυμάσαι και να μεριμνάς ιδιαίτερα γι' αυτόν;*».

(Πηγή: «Η πτώχευση της ενδοχώρας», εκδ. Ετοιμασία, Ι. Μ. Τιμίου Προδρόμου, Καρέα. Πλήθος παραπομπών μπορεί να βρει ο αναγνώστης στο βιβλίο)

"Η Άλλη Όψις θα ήθελε θερμά να ευχαριστήσει την γερόντισσα της Ιεράς Μονής Τιμίου Προδρόμου Καρέα, για την ευλογία της για την δημοσίευση αποσπασμάτων του βιβλίου, που πιστεύουμε πως θα είναι πολύ ωφέλιμα για όλους τους αναγνώστες του."